

У навчальному процесі знаходять вияв відомі положення філософії про взаємозв'язок і взаємозалежність, єдність і боротьбу протилежностей, заперечення, перехід кількісних змін у якісні.

Рушійними силами навчального процесу є його суперечності: між зростаючими вимогами суспільства до процесу навчання і загальним станом цього процесу, який потребує постійного вдосконалення; між досягнутим студентами рівнем знань, умінь та навичок і знаннями, вміннями й навичками, необхідними для розв'язання поставлених перед ними нових завдань; між фронтальним викладом матеріалу й індивідуальним характером його засвоєння, між розумінням матеріалу викладачем і студентами; між теоретичними знаннями й уміннями використовувати їх на практиці та ін. Мистецтво викладача полягає у з'ясуванні й використанні цих суперечностей для активізації пізнавальної діяльності студентів

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ НА РАННІХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ В МЕДИЧНИХ ВДЗУ

А.В.Годзарова, Л.В.Буря

Сучасна підготовка майбутнього лікаря, незалежно від профілю, має на меті сформувати фахівця, який уміє органічно поєднувати теоретичні знання та практичні навички як у галузі клінічної, так і в галузі профілактичної медицини для надання кваліфікованої допомоги населенню.

Тому медична освіта незалежно від її характеру, рівня і спрямування зобов'язана сприяти формуванню в молодого спеціаліста клінічного та гігієнічного мислення; розуміння ролі чинників навколишнього середовища і соціальних умов життя у виникненні патологічних зрушень у стані здоров'я та хвороб; уміння вчасно та адекватно визначати їх та впроваджувати відповідні заходи профілактики.

Викладання гігієни з основами екології на надзвичайно ранньому етапі (2 курс стоматологічного та 3 курс медичного факультетів) створює певні труднощі для студентів, тому що основи гігієнічної науки базуються на стику медичних дисциплін, які потребують певного рівня клінічного мислення. А саме тому формувати його необхідно на ранніх етапах навчання.

Тільки який підхід дозволить сформувати у студентів уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки для встановлення правильного діагнозу, виявляти першопричини захворювання та визначати подальшу тактику лікування хворого. Також це дозволить майбутнім фахівцям професійно проводити первинну та вторинну профілактику причин, які викликали патологічні зміни в стані здоров'я чи хворобу.

Саме вивчення гігієни має сприяти формуванню в молодого спеціаліста профілактичного напрямку мислення, розуміння ролі чинників довкілля в етіології, патогенезі та профілактиці хвороб, уміння здійснювати профілактичні заходи серед різного контингенту населення в умовах лікарні, лікарської дільниці, промислового підприємства, дитячого закладу, військової частини тощо.

Під час вивчення кожного розділу загальної гігієни ретельно розглядаються ті чи інші чинники, дія яких притаманна конкретному середовищу. Це дає можливість відстежити, при яких значеннях або умовах їхньої дії в організмі людини порушуються функції органів та систем, які можуть призвести до захворювання.

Скажімо, під час вивчення розділу "Гігієна харчування", студентам необхідно наголошувати і детально розглядати, як недотримання принципів раціонального харчування може призвести до порушення процесів обміну речовин, які в свою чергу сприяють виникненню захворювань серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, опорно-рухового апарату та ін. Також у цьому розділі вкрай необхідно зосередити увагу майбутніх лікарів на тому, що в деяких випадках саме харчування відіграє головну роль у профілактиці та лікуванні хвороб.

У лікуванні виразки шлунка та дванадцятипалої кишки, гастриту, холецистити, панкреатопатії, гепатиту, подагри, остеохондрозу та ін. саме правильно підібране харчування стає запорукою відновлення порушених функцій відповідних органів, що прискорює одужання організму.

Через недотримання ряду принципів раціонального харчування (його збалансованості) або вживання неякісних продуктів харчування людство зіткнулося з нагальною проблемою мікро- та макроелементного дисбалансу. Це призводить до виникнення цілої

низки хвороб (ендемичний зоб (недостатня кількість йоду), ендемічний флюороз та карієс (надлишок і недостатня кількість фтору); порушення імунної системи, псевдоалергічні реакції, алергія, зниження опірної функції організму (надлишок кадмію, марганцю; недостатня кількість хрому, кобальту, селену, йоду, фосфору, сірки; порушення обміну кремнію); дисфункція яєчників (підвищений уміст ртуті, марганцю, зменшена кількість йоду, калію, дисбаланс між міддю та цинком) та ін.).

При вивченні розділу «Гігієна води та водопостачання» необхідно звернути увагу студентів на те, як навіть елементарні порушення режиму вживання питної води залежно від умов перебування можуть призвести до збою водного балансу в організмі людини. Так, втрата води в кількості 10% від маси тіла призводить до значного порушення обміну речовин, а втрата 15-20% при температурі повітря понад 30°C буде вже смертельною.

Вода відіграє важливу епідеміологічну роль як фактор розповсюдження багатьох інфекційних хвороб: інфекційного гепатиту, поліомієліту та аденовірусних захворювань, зоонозів, паразитарних захворювань тощо. Тільки масштабна первинна профілактика (охорона водойм від забруднень, запобіжник і поточний санітарний нагляд, централізоване очищення та знезараження питної води) дозволила розірвати ланцюг патогенезу багатьох небезпечних інфекційних хвороб, таких як холера, черевний тиф, паратифи, бактеріальна та амебна дизентерія, гострі ентерити інфекційного характеру та ін., вилучивши з цього ланцюга етіологічний фактор.

Посилену увагу на формування клінічного мислення студентів необхідно звертати при вивченні розділу «Гігієна дітей та підлітків». Дитячий вік має велике соціальне значення, від якого залежить майбутнє нашої держави та людства загалом. Ранній дитячий вік характеризується слабо вираженою можливістю пристосування організму навіть до незначних відхилень від оптимальних умов середовища. Вивчення стану здоров'я є одним із найважливіших розділів роботи лікаря, що обслуговує дітей та підлітків. Важливість цієї роботи полягає насамперед у тому, що саме в дитячому віці формується фізичне і психічне здоров'я людини, її стійкість до дії несприятливих чинників навколишнього середовища. Здоров'я дорослої людини значною мірою визначається станом її здоров'я в дитячому віці. За даними про зміни в здоров'ї дітей можна певною мірою судити про здоров'я народу в цілому.

Такі приклади можна навести по кожному розділу предмета «Загальна гігієна». Але, на жаль, цим питанням у процесі навчання майбутніх лікарів не приділялася достатня увага як на профільних кафедрах, так і в курсі нашої дисципліни. З цією метою на кафедрі під час вивчення відповідних розділів гігієни студенти опановують методикою гігієнічних досліджень, їм пропонується проведення науково-дослідної роботи в цьому напрямку. Результати знайшли своє детальне відображення в навчальному посібнику, який готується до друку.

Ми вважаємо, що ці питання мають бути висвітлені в навчальних планах, програмах для студентів стоматологічного та медичного факультетів, при викладанні профільних дисциплін.

РОЛЬ КАФЕДРИ ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ В РОЗВИТКУ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

О.М.Проніна, А.Г.Ледовський, С.І.Денильченко, А.М.Білич, О.Ю.Полосак

Оперативна хірургія і топографічна анатомія - одна з важливих дисциплін процесу навчання в медичних вузах України, яка займає проміжне місце між теоретичними і клінічними дисциплінами.

Давно і справедливо помічено, що клінічна діяльність - це різновид мистецтва (ars medica), тобто сплав знань і досвіду, мислення й інтуїції. Це залишається актуальним і нині, хоча сучасна клінічна медицина включається в єдиний цивілізований процес науково-технічної, інформаційно-технологічної перебудови всіх сфер життєдіяльності людини. Водночас із провадженням новітніх технологій іноді ми відходимо від усталених традицій, від надбань вітчизняної медичної науки та практики. У клініці студент, молодий лікар, курсант безпосередньо спостерігають хворого, проводять діагностичну та лікувальну роботу під керівництвом досвідчених колег, тобто відбувається передача майстерності клінічного мислення. Про важливу роль клініки С.П. Боткін ще в 1867 році писав «...клініцист-преподаватель ставит себе первой задачей передать учащимся тот ме-